

Verslag 42e partijcongres (online) ChristenUnie

30 januari 2021, vanuit de studio van Groot Nieuws Radio in Veenendaal

1. Opening door voorzitter Piet Adema

Piet: "Hartelijk welkom. We zijn blij met alle amendementen die zijn ingediend, dat is partijdemocratie.

Onze partij is hoopvol realistisch, hoopvol maar in het besef dat niet alles maakbaar is. We willen het goede zoeken en brengen onze idealen dichterbij, en soms moeten we een vervelend compromis sluiten omdat het alternatief van niets doen slechter is. In de pandemie zien we problemen, maar ook dat we elkaar helpen. We zien ook dat we nu moeten kiezen voor wat echt telt. Het verkiezingsprogramma maakt onze idealen zichtbaar, ons DNA zit erin en vanuit welke bron we ons werk doen. We gaan op pad naar 17 maart, de verkiezingsdag en we hopen, bidden en werken naar een mooie uitslag toe."

Piet stelt Isabella Wijnberg voor, advocaat en zuster van de gemeenschap Immanuel.

2. Overdenking door Isabella Wijnberg

Isabella leest Haggai 2:3-6 "De Heer zegt houd moed, ga aan het werk want Ik ben met jullie, wees niet bang." Het lijden van mensen in deze pandemie raakt mij, en dan bemoedigt deze tekst mij. God is degene die ons leven en werk vruchtbaar kan maken voor zijn Koninkrijk. Wij hoeven die vruchten ook niet te oogsten." Ze gaat voor in gebed.

3. Speech Bina Chirino, voorzitter Perspectief

Bina: "Ik sta hier namens de 1500 jongeren van Perspectief. Jongerenparticipatie is niet altijd warm en komt niet altijd goed uit. We worden wel eens luis in de pels genoemd. Veel jongeren schuiven aan in allerlei overleggen, vaak nemen we ons eigen klapstoeltje mee. De jongeren vragen steeds wat echt telt en delen hun visie voor de samenleving, vanuit Gods hart voor ons."

4. Speech Gert-Jan Segers, lijsttrekker

Gert-Jan: "Wat een jaar hebben we gehad. Het is nu bijna een jaar dat we onderweg zijn in deze coronapandemie. En als ik het een beetje goed aanvoel, en als ik een beetje om mij heen kijk, dan merk ik dat velen van jullie uitgeput raken. Moe. Moe van corona, moe van de maatregelen, moe van de discussies over de maatregelen. Je maakt je zorgen over mensen om je heen. Ouderen en jongeren die eenzaam raken. Ondernemers die bang zijn, die vrezen voor hun zaak. Redden ze het wel in deze tijd? En we zijn allemaal ook nog geschokt door de rellen die we afgelopen weekend zagen.

En dat is de tijd waarin we zitten. En middenin die tijd, in deze periode, in deze vreemde tijd die heel veel met ons doet, zijn de verkiezingen. En dat is het moment waarop we ons rekenschap geven. Rekenschap van de afgelopen vier jaar. Wat we hebben gedaan. Hoe we onze kaarten op tafel hebben gelegd. Wat we hebben geknokt. En we kijken vooruit. En we willen ons rekenschap geven omdat jij ons het vertrouwen hebt gegeven.

En hier staan we. Hier staan we met elkaar. De voorvrouwen en de voormannen van een hele grote, brede beweging. Ik draai even om, ik zie ze daar zitten. (Via Zoom zijn ze in beeld, red.) Helden zijn het. En ik wil u vragen, wat ziet u? Wat ziet u nou als u naar deze gezichten kijkt, naar deze mensen hier?

Weet je wat ik zie? Ik zie mensen die alles hebben gegeven. Mensen die alles wat ze konden, alles wat ze hadden, hebben gegeven en geknokt voor wat ze waard zijn. Dit zijn mensen voor wie ik door het vuur ga. En waar ik ongelofelijk veel respect voor heb.

We leven in een land met heel veel goede sturlui die aan de wal staan. Mensen die alles heel goed weten. Heel veel virologen ook. En als politicus ben je zomaar een schietschijf van mensen die onvrede hebben, mensen die kwijt zijn. En soms kan ik het ook nog heel goed begrijpen. Dan snap ik heel goed waarom mensen kwaad zijn, ook op ons.

Maar toch. Dit zijn mensen die alles hebben gegeven. En als ik dan de gezichten af ga. Als ik dan even kijk wie hier achter mij zitten, en u zo aankijken. Dan gaat het om Carla van wie we afscheid moeten nemen. Stieneke, Eppo, die dag in dag uit alles hebben gegeven voor de missie van onze partij.

Ik zie Paul. Paul die een enorme tragedie heeft meegemaakt en afscheid heeft moeten nemen van zijn lieve Julia. En wie dat zo ontzettend moedig heeft gedragen. Paul waar ik zoveel respect voor heb. Ik zie hem daar zitten en het raakt me.

Carola die in kwetsbare kracht zich heeft ingezet voor de natuur, voor de schepping en voor boeren. Alles heeft gegeven, staande is gebleven, en zo ontzettend kundig is en zo ontzettend goed is en zo met haar hart heeft gewerkt.

Arie, die alles geeft voor jongeren en hun onderwijs. En dat op zo'n inspirerende en mooie manier heeft gedaan.

En Joël, veertien jaar lang, langstzittende ChristenUnie-Kamerlid ooit. Veertien jaar lang met al zijn vezels in zijn wezen heeft geknokt voor minderheden, vluchtelingen, voor vervolgte christenen, vrede in het Midden-Oosten, Israël.

Dit zijn de voormannen en voorvrouwen van een grote beweging. Met honderden raadsleden, provinciebestuurders, burgemeesters, met duizenden vrijwilligers, met honderdduizenden kiezers. En deze mensen zijn voorop gegaan in de strijd. En wat is het ontzettend gaaf dat ik samen met jullie dit heb mogen doen. Dat we samen met jullie hebben mogen strijden, en samen het land hebben mogen dienen. En ik wil vanochtend tegen jullie zeggen: dank jullie wel!

Hebben we dan geen fouten gemaakt? Is alles dan goed gegaan? Hebben we alle resultaten bereikt? Nee. Ik wil vandaag in alle eerlijkheid met jullie de balans opmaken. En dat doen we door te kijken naar: wat wilden we nou vier jaar geleden? En wat hebben we bereikt, wat is gelukt? Wat is een beetje gelukt, en wat is nog niet gelukt? Waar moeten we nog echt helemaal aan beginnen?

En dat wil ik gewoon in alle eerlijkheid met je bespreken. En omdat dat nu maar heel kort kan, hebben we dat ook op een website gezet. Je kunt naar www.christenunie.nl/impact . En daar zie je het staan. Alle plannen die we toen hadden, alles wat we bereikt hebben of nog niet bereikt hebben. En we zullen ook vooruit kijken, want we hebben natuurlijk ook plannen voor straks. En ook die staan daar.

En wat hebben we dan gedaan?

We hebben geknokt voor een humaan vluchtelingenbeleid. We hebben alles gegeven. En waarom? Omdat als je kijkt naar wat er gebeurd op Lesbos, als je kijkt naar wat er gebeurd op die Griekse eilanden en ziet hoe mensen daar moeten leven, dan snijdt je dat door je ziel. Dat is niet humaan, dat is niet menswaardig.

En ja, we hebben het kinderpardon kunnen uitbreiden. Dat was echt fantastisch, want dat betekent heel veel voor die honderden gezinnen waar die kinderen uit voortkomen. Dat betekent heel veel, dus dat is niet niks. Maar tegelijkertijd, we hadden zoveel meer, voor zoveel meer mensen willen doen. En dat is soms echt gewoon gestrand op onwil, onwil van andere partijen. En dan kun je niet alles doen met vijf zetels.

Wat ook ontzettend belangrijk was, ook voor mijzelf, dat was strijd tegen mensenhandel, gedwongen prostitutie. En ja, we hebben meer geld gekregen voor uitstapprogramma's. En dat is mooi want dat maakt echt verschil in het leven van vrouwen en mannen die nu in ellendige situaties zitten. Dus ja, er is verschil gemaakt.

Maar we hadden wetgeving op oog, we hadden wetgeving op tafel gelegd wat is gestrand in politieke traagheid en politieke onwil en dat is ongelofelijk frustrerend. Dus nee, niet alles is gelukt.

Maar zelfs bij de onderwerpen waar het niet helemaal is gelukt of soms helemaal niet is gelukt, hebben we wel gestreden en geknokt. Er zijn ook onderwerpen geweest waar we wel hebben gestreden en wél succes hebben behaald. Waar we wel resultaten hebben behaald.

We hebben ingezet op een gezonder Nederland – en Paul Blokhuis heeft heel veel mensen om de tafel gekregen en een akkoord gesloten waarin we gezonder gaan leven, waardoor we meer gaan bewegen. En dat betekent heel veel, juist ook in deze coronatijd.

Ik denk aan Arie, Arie's inzet voor de vrijheid van onderwijs. De vrijheid van onderwijs die zo onder druk staat. Maar juist in deze tijd is die vrijheid - ook voor het christelijke onderwijs, en om in vrijheid je keuze te maken - niet kleiner geworden, die vrijheid is groter geworden. Dankzij wetgeving van Arie Slob.

Carola Schouten heeft zich sterk gemaakt voor de schepping en voor een goede toekomst voor de boeren. En dat heeft ze gedaan door een visie op tafel te leggen: de kringlooplandbouw. En met die kringlooplandbouw krijgen boeren weer een goede toekomst, kunnen ze echt weer boer worden en boer blijven. En dat in goede balans met de schepping. En daarmee zijn tastbare resultaten geboekt. Ze heeft vol overtuiging een begin gemaakt met de uitvoering daarvan.

We hebben de Voltlooid Leven-wet van D66 tegenhouden. Vier jaar geleden hing die dreigend boven ons. Er was een meerderheid voor. Het is tegengehouden, en we hebben vol ingezet op het alternatief zodat ouderen waardig oud kunnen worden, zodat ze goede zorg krijgen, zodat ze zich minder eenzaam voelen. En daar hebben we ongelofelijk veel verschil gemaakt. Dus als je me vraagt, wat zijn die vijf zetels nou waard? Dit. Heel veel. En zo zou ik door kunnen gaan.

Maar zoals ik als zei, we hebben dat op een rij gezet. Het staat op de site. Dingen die we wilden, dingen die we bereikt hebben, dingen die we nog niet bereikt hebben. En we kijken vooruit, want er zijn ook dingen die we nog willen. We gaan ons programma op tafel leggen. En zo kijken we naar de toekomst.

En weet je wat ik zie als ik naar voren kijk? Ik zie een ijsberg. Het stond in december in de krant - het was een bericht dat me opeens zomaar opviel - een heel grote ijsberg die losgeraakt is van de zuidpool, en nu een eiland bij de zuidpool dreigt te rammen, met alle gevolgen van dien voor flora en fauna. Een ijsberg - daar zie je de top van, dat steekt boven water. Maar onder water is het veel groter, en veel dreigender en veel gevaarlijker. Dat is wat ik zie als ik naar de toekomst kijk.

We worden nu beheerst door de top van de ijsberg, dat beheerst ons hele beeld. De coronapandemie. En dat is reëel. En het raakt ons, het verandert ons leven, het doet veel met ons. En daarom hoop en bid ik echt ontzettend dat volgende week maandag - dus maandag over een week - de scholen weer opengaan en de avondklok kan worden opgeborgen.

Maar als het coronatij weer gaat keren - en dat gaat gebeuren dit jaar, want echt, het licht aan het eind van de tunnel wordt sterker. We gaan ergens dit jaar daar een punt achter zetten. Dan doemen er nieuwe grote vraagstukken op. En dat zit onder water, dat is die onderkant van die ijsberg.

Daarom is het zo hard nodig dat wij kiezen voor wat echt telt. Dat wij nu grote keuzes maken. Want weet je, er is heel veel politiek gedoe. En er is heel veel klein Haags gedoe.

Bijvoorbeeld vorige week, toen zag ik drie lijsttrekkers en die waren heel druk met aanvallen, soms ook persoonlijke aanvallen, op anderen. Ik zag collega's die al heel druk bezig waren met formeren, alsof het daar nu om gaat. Misschien zagen ze zichzelf al als minister, of zelfs al wel als minister-president. Maar dat is niet waar het nu omgaat. Het gaat nu niet om de poppetjes, maar het gaat om idealen. Het gaat nu niet om klein, Haags gedoe, waarin we elkaar vliegen afvangen, maar het gaat om grote keuzes!

En de ChristenUnie is een partij van idealen met impact, die grote keuzes wil maken. Onder die oppervlakte, onder water, daar zie je dat grootste deel van de ijsberg. Onder die oppervlakte van onze samenleving zie je een neoliberale levensopvatting. Dat is een heel kwalijke opvatting. Die zegt: alles is maakbaar, die zegt: geluk en succes is een keus. Maar dat betekent ook het omgekeerde. Dat als het even niet goed met je gaat, dat het je eigen schuld is. En dat is zo onbarmhartig. Deze manier van denken laat mensen uiteindelijk aan zichzelf over. Laat mensen in de steek. En dat is heel kwalijk.

Het heeft geleid tot die toeslagenaffaire. Als jij een foutje maakt, als jij een bonnetje te laat inlevert, dan weten we je te vinden. Dan komen er dwangsommen, want het is je eigen schuld.

Deze visie laat mensen aan hun lot over. Ook aan de randen van ons continent. Ook op Lesbos. En je ziet dat we wel zeggen dat we humaan zijn, maar eigenlijk hebben we geen zin om te helpen. Om ons echt sterk te maken voor een fatsoenlijk vluchtelingenbeleid.

En daarom is het cruciaal dat we tegenover dat neoliberale denken onze eigen idealen plaatsen en grote keuzes maken. En kiezen voor wat echt telt. En het gaat om drie dingen. De eerste is zorg voor elkaar.

En de essentie van zorg voor elkaar gaat eigenlijk terug naar wie wij zijn. En iedereen - iedereen als je kijkt en iedereen buiten - is geschapen naar het beeld van God. Is een unieke creatuur van God. Door Hem van gemaakt. Of je nu uit de Bijlmer komt of uit de Betuwe, vanuit Groningen komt of Limburg. Of je nu van ver weg komt, of dichtbij - je bent gemaakt naar het beeld van God en dus heel bijzonder. En we zijn gemaakt om te zorgen voor elkaar.

En daarom zetten wij in op die zorg voor elkaar.

Voor ouderen. Geen levenseindepil, maar we investeren in waardig ouder worden. We investeren in Knarrenhofjes, zodat je op een mooie manier een oude dag hebt. Op een waardige manier.

Zorg voor elkaar, voor jongeren. Deze tijd vraagt heel veel van jongeren. Maar we zetten in op meer perspectief en meer hoop, juist nu. Minder schulden en meer zekerheid. Meer kans op een huis en op werk. Dat is onze belofte voor jongeren.

En denk aan mensen met schulden. Dat is een groeiende groep. Mensen die soms daar echt onder gebukt gaan. En dat zijn slachtoffers van deze manier van denken, die mensen aan hun lot overlaat en die zegt: het is je eigen schuld. En dan heb je soms een heel kleine schuld, wat kan uitgroeien tot iets heel groots. Maar wij gaan die schuldenindustrie te lijf. Wij willen een Jubeljaar, kwijtschelding van schulden en echte zorg voor elkaar.

En voor de mensen in de zorg, niet alleen maar een tijdelijke bonus, maar echt structureel betere hulp, beter salaris en betere werkomstandigheden.

Het tweede waar het om draait is een economie die om mensen draait.

Want die dominante levensvisie, dat dominante neoliberale denken, dat is eigenlijk de onderkant van die ijsberg - dat stuwt ook het denken over de economie. En dat zegt

alleen maar: 'meer, meer, meer.' En 'groei, groei, groei.' Het moet alleen maar omhoog. Maar we geloven niet alleen maar in: 'meer, meer, meer.' Wij geloven niet in: 'halen, hebben, houden.' Het gaat niet primair om groei, maar om bloei, bloei van mensen.

Dat betekent dat mensen meer zekerheid krijgen. Dat betekent dat mensen niet langer afhankelijk zijn van tijdelijke contracten. Dat mensen een hoger salaris krijgen. Dat het minimumloon omhoog gaat en dat daarmee ook bijstand en AOW. Dat mensen niet meer vastzitten in schijnconstructies, maar dat we ze zekerheid bieden. Want het waren deze mensen, die juist in de coronatijd, de hardste klappen moesten opvangen. En dat moet stoppen.

En we gaan ons sterk maken voor een rechtvaardiger verdeling van de welvaart. Voor een eerlijker belastingstelsel. Ik had het net over grote keuzes. Over idealen. Over grote keuzes die we nu moeten maken. En eigenlijk komen veel van onze keuzes samen in dat belastingstelsel.

En dat is heel groot. Maar het is omdat wij ervan overtuigd zijn dat het rechtvaardiger moet. Dat wij eerlijker onze welvaart moeten verdelen.

En dat betekent ook meer ademruimte voor gezinnen, om werk en zorg te kunnen combineren. Juist gezinnen, die nu zoveel ballen in de lucht moeten houden, voor wie het nu zo druk is, geven wij meer ruimte.

We hebben het plan bedacht. We hebben het plan doorgerekend en we hebben het plan op tafel gelegd. Het is een grote keuze en wij willen daar de komende periode aan werken.

Het derde waar het om gaat, als we kiezen voor wat echt telt - en als we die grote keuzes moeten maken - dan is dat zorg voor de schepping.

Want onder die oppervlakte - nog een keer, die ijsberg - zien we iets heel groots opdoemen. Zien we iets heel dreigends. IJsbergen die op drift raken, ik refereerde net aan dat nieuwsbericht. De zeespiegel die stijgt, woestijnen die oprukken, weersextremen die toenemen. Een schepping die kreunt en die steunt. En de aarde waar roofofbouw op wordt gepleegd - dat is de werkelijkheid. Dat is een gigantisch groot probleem en dat vraagt om heel grote keuzes. Keuzes die wij willen maken op het gebied van zorg voor de schepping.

Daarom zetten we de komende vier jaar in op een klimaat neutrale samenleving. Dat betekent minder vliegen, dat betekent minder uitstoot. Dat betekent duurzamere huizen, schonere lucht, meer zorg voor de schepping.

En dat kan heel praktisch. Denk bijvoorbeeld aan het isoleren van huizen. Dat willen we massaal doen. Dus het begint heel dichtbij huis, maar het eindigt bij goede zorg voor de schepping.

We hebben onze idealen opgeschreven. We hebben een prachtig verkiezingsprogramma en het gaat vandaag verder besproken worden. Maar dat is een programma waarin we grote keuzes maken. Kiezen voor wat echt telt en voor wat nu nodig is.

Hier staan wij dan. Hier staan we dan met tientallen kandidaten. Met vrouwen, met mannen, en ze zitten hier achter mij. Kandidaten die op de lijst staan. Die de stap naar voren hebben gezet en weten dat als je die stap naar voren zet, dat het misschien wel weer heel pittig gaat worden. Dat als we die arena straks ingaan, dat je gezicht weer besmeurd raakt. Met stof, met zweet, misschien wel tranen. Maar dat zijn vrouwen en mannen die alles zullen geven. Die alles wat ze hebben, zullen geven en dan doen wat nodig is en knokken voor wat goed is. Want dat is waar God ons toe uitnodigt.

We willen zorgen voor die schepping. We willen bouwen aan een economie waarin het draait om mensen. En we geloven in een samenleving waarin we goed voor elkaar zorgen. Dat is onze hartenklop. Dat is onze roeping.

Maar we kunnen alleen dat verschil maken, als jij ons je vertrouwen geeft. Als jij ons steunt. Daarom wil ik je vragen: kan ik rekenen op je stem? Want zo, en alleen zo, kunnen we samen die grote keuzes maken. Kiezen voor wat echt telt.
Op hoop van zegen.
Dankjewel.”

Er wordt een filmpje getoond met het lied ‘We seek Your Kingdom”.

5. Behandeling moties en amendementen Algemeen + Hoofdstuk 1

Piet bedankt de verkiezingsprogrammacommissie, onder leiding van Reinier Koppelaar. Zij hebben het programma in gesprek met experts van binnen en buiten de partij samengesteld. Reinier zit hier ook aan tafel.

Harmke Vlieg gekozen is gekozen als vicevoorzitter van het Landelijk Bestuur. Harmke leidt dit huishoudelijk deel van de vergadering en legt uit hoe leden kunnen stemmen.

Op het verslag van het vorige congres op 21 november 2020 zijn geen schriftelijke reacties op gekomen dus het is bij deze vastgesteld. Dank aan de meelezers: Carine Bac en Joop van de Burgt. De meelezers van het verslag van dit congres zijn: Elise Hoogendoorn en Han Huizenga.

Er zijn 194 amendementen en 10 moties ingediend (zie bijlage). Deze zijn in vier deelsessies deze week besproken.
De moties en amendementen die van het Landelijk Bestuur het advies ‘overnemen’ hebben gekregen worden in bulk in stemming gebracht aan het eind van het congres. Voor twee amendementen die het preadvies ‘overnemen’ kregen is een aparte stemming aangevraagd. Er zijn ook schriftelijke insprek reacties ingediend (zie bijlage). Alle amendementen en moties met preadvies ‘ontraden’ of ‘oordeel congres’ worden vandaag stuk voor stuk besproken en in stemming gebracht.

Harmke vraagt aan Reinier welke amendementen hem speciaal opgevallen waren. Reinier: Amendement 12 over benaderbaarheid van de overheid vond ik mooi. En we hadden niets over pleegouders opgenomen dus dat was een goede aanvulling. En ik was onder de indruk van Perspectief die puntjes op de 1 hebben gezet.

Amendement 126: Aandacht voor links- en rechtsextremisme
Het preadvies was overnemen, maar er is een aparte stemming aangevraagd door Arjan Westerveld.

Piet: Extremisme via school bestrijden met de toevoeging links-extremisme, dat willen we overnemen. Arjan Westerveld: Er was in de deelsessie onenigheid over. Het ergste is rechts-extremisme, ook links-extremisme noemen devalueert het gevaar.

Piet: Ik vind dat het hiermee breder is geworden.

Stemming:

Voor: 562

Tegen: 96

Onthouding: 19

Het amendement is aangenomen.

Motie 7: Echt kiezen wanneer het telt.

Ingediend door de leden de Vries, Fountain, Kolkman, Heger, van der Woerd, Oosterom, Werkman, Brandes, Kramer, Wolsheimer, Dekker, Chirino

De motie spreekt uit dat: 1) De nieuwe fractie van de ChristenUnie opnieuw heel geloofwaardig een coalitie kan vormen met andere (grotere) partijen in ons land, mits niet getornd wordt aan vijf ankerpunten op hoofdlijnen van ons verkiezingsprogramma 2021-2025, te weten: a) Land van waarden: Transparant herstel van de rechtsstaat, met aandacht voor de snoeiharde en terechte kritiek in 'Ongekend Onrecht' en ten principale afzweren van de daarin genoemde 'Rutte doctrine'. b) Zorgzaam samenleven: Pal staan voor beschermwaardigheid van het leven met aandacht voor preventie - ook van virusuitbraken - en voldoende capaciteit van zorg met oog voor de menselijke maat dichterbij. c) Economie waarin mensen bloeien: Iedereen over de hele levensloop balans bieden met aandacht voor leren, (on)betaald werken en zorgen. Dus zónder leenstelsel, schulden en toeslagen, maar mét beter praktijkonderwijs, een hoger minimumloon, een eenvoudige basiskorting en betaalbaar wonen. d) Internationale vrede & recht: Ruimhartig kwetsbare vluchtelingen opvangen, een einde maken aan inhumane omstandigheden zoals op Lesbos en niet meer gedogen dat nieuwe mensenrechtenschendingen worden gefaciliteerd. e) Groene & schone aarde: Nu volop investeren om schade te herstellen en verdere schade te voorkomen met extra aandacht voor Groningen en structureel slimmer besparen en hergebruiken van energie en grondstoffen. 2) Een concrete verantwoording van de nieuwe fractie op deze vijf ankerpunten aan een volgend Partijcongres hoopvol tegemoet wordt gezien bij een eventueel (concept) coalitieakkoord.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Het Landelijk Bestuur snapt de gevoelens van de indieners volledig. Als coalitiepartner kan je mooie dingen bereiken, maar moet je helaas ook af en toe behoorlijk slikken. Daar is de ChristenUnie-fractie ook heel open in geweest. Mocht de ChristenUnie na de verkiezingen weer aan de onderhandelingstafel komen, zullen onze vertegenwoordigers het gehele verkiezingsprogramma meenemen en zoveel mogelijk van onze standpunten in het coalitieakkoord proberen te krijgen. Een puntige samenvatting daarvan staat in de 20 hoopvolle keuzes. Het bestuur vindt het geen goed idee om er daar weer vijf uit te kiezen en te voorzien van een vrij willekeurige inkleuring. Net als na de vorige onderhandelingen verwacht het bestuur dat de ChristenUnie-fractie transparant is over de inzet, over de successen die te vieren zijn en de zaken die (nog) niet bereikt konden worden. Dat gaat over het hele programma. Niet slechts over deze voorgestelde selectie. Het bestuur heeft hier alle vertrouwen in. Gedurende de hele kabinetsperiode is de fractie immers transparant geweest over behaalde successen en geleden verliezen. Daarnaast gaat het te ver om als partijcongres specifieke punten aan de fractie mee te geven in geval van mogelijke coalitieonderhandelingen. Het hele verkiezingsprogramma zal dan immers ingebracht worden, waarbij we vertrouwen op de inzet en wijsheid van de door ons gekozen vertegenwoordigers. Daarom ontraadt het Landelijk Bestuur deze motie.

Indiener Simon Frans de Vries licht de motie toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 108

Tegen: 493

Onthouding: 67

De motie is verworpen.

Motie 8: Gesprek over een correctief bindend referendum

Ingediend door Jan Werkman, Perspectief

De motie verzoekt het Landelijk Bestuur: - Af te zien van standpuntbepaling op het onderwerp 'correctief bindend referendum' totdat er gesproken is met de leden van de partij en deskundigen over dit onderwerp; - In dit gesprek dan in ieder geval de volgende onderdelen te betrekken: 1) meerwaarde van het referendum, 2) effectiviteit van het referendum, 3) voorwaarden voor een referendum, 4) alternatieven voor het referendum; - Te streven zo snel mogelijk, maar ten minste voor het eind van 2021, het standpunt van de partij op dit onderwerp te bepalen aan de hand van de gesprekken met de leden.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Het voorstel tot het invoeren van een correctief referendum ligt op het moment van schrijven van het preadvies al bij de Eerste Kamer en naar het zich nu laat aanzien is er al over gestemd voordat het verkiezingscongres van onze partij heeft plaatsgevonden. Beide Kamerfracties hebben aangegeven dat alleen als noodrem een correctief referendum denkbaar is en dat daartoe de hoogte van de uitkomstdrempel belangrijk is. Daar komt bij dat de bescherming van minderheden een wezenlijk uitgangspunt is in het rechtsstatelijk denken van de ChristenUnie. Een correctief referendum met hoge drempels kan een versterking zijn van de representatieve democratie. De ChristenUnie is tegen referenda die in plaats van die representatieve democratie naar een directe democratie toe bewegen. Omdat het verkiezingsprogramma zich in dezelfde lijn uitspreekt en de politieke realiteit verder is gegaan, ligt een gesprek op dit moment niet voor de hand. Daarom ontraadt het landelijk bestuur deze motie.

Indiener Jan Werkman licht de motie toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 155

Tegen: 473

Onthouding: 51

De motie is verworpen.

Motie 9: Geen regeerakkoord bij status quo vluchtelingenbeleid

Ingediend door Perspectief

De motie spreekt uit dat: de ChristenUnie bij de komende mogelijke formatieonderhandelingen geen regeerakkoord dient te tekenen als er onder de streep geen humaner, barmhartiger en rechtvaardiger vluchtelingen- en asielbeleid afgesproken wordt.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Hier geldt hetzelfde als bij de motie Écht kiezen voor wat telt. Het Landelijk Bestuur snapt de gevoelens van de indieners volledig. Als coalitiepartner kan je mooie dingen bereiken, maar moet je helaas ook af en toe behoorlijk slikken. Mocht de ChristenUnie na de verkiezingen weer aan de onderhandelingstafel komen, zullen onze vertegenwoordigers het gehele verkiezingsprogramma meenemen en zoveel mogelijk van onze standpunten in het coalitieakkoord proberen te krijgen. Er zijn uiteraard breekpunten. Maar het bestuur vindt het geen goed idee om een congres breekpunten te laten formuleren. Alleen onderhandeling technisch is dat al niet verstandig. Het bestuur en ook de volksvertegenwoordigers nemen goed nota van de hartenkreet van deze motie. Maar toch ontraadt het bestuur deze motie, omdat hij

ver weg wil blijven van het formuleren door een congres van breekpunten. Daarom ontraadt het Landelijk Bestuur deze motie.

Indiener Pieter Dirk Dekker licht de motie toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 177

Tegen: 489

Onthouding: 17

De motie is verworpen.

Amendement 128: Adoptie

Indiener Antonie Fountain licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 146

Tegen: 457

Onthouding: 73

Daarmee is dit amendement verworpen.

Amendement 124: De Bijbel als uitgangspunt

Indiener Hans Riepma licht het toe. Piet reageert. Ook als het congres dit amendement verwerpt willen we er een tekst bij zetten over de Bijbel.

Stemming:

Voor: 108

Tegen: 492

Onthouding: 49

Daarmee is dit amendement verworpen.

Amendement 127: Aandacht voor mensenhandel bij asielverzoeken

Indiener Ineke van Buuren licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 110

Tegen: 475

Onthouding: 47

Daarmee is dit amendement verworpen.

Amendement 129: Afgepakt crimineel geld naar gemeenten

Indiener Thomas van Arnhem licht het toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 129

Tegen: 483

Onthouding: 27

Daarmee is dit amendement verworpen.

Amendement 130: Beëindigen overheidsbelangen Holland Casino en Nederlandse loterij

Indiener Thomas van Arnhem licht het toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 329

Tegen: 277

Onthouding: 39

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 132: Draagvlak voor standpunt referendum
Indiener Jan Werkman namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 156
Tegen: 426
Onthouding: 49
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 134: Geen preambule op grondwet
Indiener Jan Werkman namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 190
Tegen: 388
Onthouding: 54
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 135: Gratie voor levenslang gestraften
Indiener Siewerd de Jong namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 202
Tegen: 402
Onthouding: 41
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 136: Landelijk vuurwerkverbod.
Indiener Ben Bloem licht het toe. Piet reageert, het preadvies is 'oordeel congres'.
Stemming:
Voor: 432
Tegen: 216
Onthouding: 35
Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 137: Leve de constitutionele monarchie
Indiener Antonie Fountain licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 80
Tegen: 537
Onthouding: 17
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 140: Opvang naar vermogen
Indiener Hildebrand Bijleveld licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 117
Tegen: 478
Onthouding: 49
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 141: Rechtvaardige gastvrijheid
Indiener Antonie Fountain licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 156

Tegen: 441
Onthouding: 48
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 143: Burgerberaad voor het klimaat mogelijk maken.
Indiener Kirsten Alblas licht het toe. Piet reageert.

Stemming:
Voor: 126
Tegen: 445
Onthouding: 23
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 144: Schrap verbod op gezichtsbedekkende kleding
Indiener Annemarie Foppen namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:
Voor: 124
Tegen: 491
Onthouding: 25
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 146: Wijziging uitkomstdrempel referendum
Indiener Arjan Westerveld licht het toe. Reinier: "Je zegt dat hier in de partij onenigheid over bestaat, dat onderschrijven de uitslagen tot nu toe niet."

Stemming:
Voor: 73
Tegen: 475
Onthouding: 68
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 147: Weerbaarheid tegen extremisme en terreur.
Indiener Annemarie Foppen licht het toe. Reinier reageert: "Het gaat hier niet alleen om beschermen van bepaalde groepen maar ook maatschappelijke ontwrichting. Dat geldt niet voor homofobie en islamofobie. Daarmee haal je categorieën door elkaar."

Stemming:
Voor: 118
Tegen: 493
Onthouding: 15
Daarmee is het amendement verworpen.

6. **Behandeling Hoofdstuk 2**

Harmke Vlieg: "We behandelen de moties met preadvies 'ontraden' en 'oordeel congres'. De meeste moties hebben het preadvies 'overnemen' gekregen, veel dank daarvoor."

Amendement 35: Aanbestedingsmoratorium
Het preadvies van het Landelijk Bestuur is 'overnemen' maar er is een aparte stemming over aangevraagd. Jan Hekman licht toe dat het amendement een non-amendement is. Reinier: "Er is veel contact geweest hierover. Wij blijven bij 'overnemen'."

Stemming:
Voor: 419
Tegen: 36

Onthouding: 39
Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 53: Vaccinatie moet altijd een vrije keus zijn
Het preadvies van het Landelijk Bestuur is 'overnemen'. Er is een aparte stemming over aangevraagd door Jan Hekman: "Wij zijn niet tegen alle vaccinatiedwang, voor sommigen groepen bestaat in het land al vaccinatieverplichting bijvoorbeeld medewerkers in de zorg. Dat kan in deze pandemie ook. Wij adviseren het LB een aangepaste tekst te maken." Reinier reageert: "Wij zien dit amendement als een aanscherping van de tekst en zagen geen reden het niet over te nemen."

Stemming

Voor: 407

Tegen: 98

Onthouding: 18

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 150: Burn-out in het basispakket

Indiener Tim Kuijsten van Perspectief: "Dit is als motie besproken en aangenomen op een vorig congres dus graag nu ook het amendement aannemen." Reinier: "Ik wil een lans breken voor heroverweging voor het standpunt dat toen is aangenomen. We willen levensproblemen niet medicaliseren. Burn-out is geen psychische aandoening. De fractie ergens toe oproepen zoals in de motie is iets anders dan het vastleggen in een verkiezingsprogramma."

Stemming:

Voor: 212

Tegen: 297

Onthouding: 25

Daarmee is het amendement verworpen.

7. Behandeling hoofdstuk 3

Reinier Koppelaar: "Een aantal amendementen ging over versterken van de regio en over wonen, dat vonden wij een nuttige aanscherping van het programma."

Amendement 160: Financiële educatie op middelbare scholen

Indiener Don Ceder licht het toe. "Scholen hoeven het niet zelf te doen, dus dat argument van het Landelijk Bestuur hoeft niet te gelden, ze kunnen ondersteund worden door bijvoorbeeld schuldhulpmaatje." Piet reageert.

Stemming:

Voor: 359

Tegen: 183

Onthouding: 20

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 161: Hypotheekrenteaftrek

Indiener Annebeth Roor licht toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 119

Tegen: 348

Onthouding: 75

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 163A: Vervallen verhoging erf- en schenkbelasting

Indiener Gert Kers licht toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 160

Tegen: 325

Onthouding: 64

Daarmee is het amendement verworpen.

8. Behandeling hoofdstuk 4

Reinier: "Vooral de ChristenUnie Haarlem heeft veel voorstellen gedaan, zoals bomen en struiken langs infrastructuur, mooie aanvullingen."

Amendement 164: Aantal vliegbewegingen Schiphol op termijn beperken

Indiener Frank Visser licht toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 330

Tegen: 211

Onthouding: 24

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 165: Een eerlijk speelveld luchtvaart

Indiener Joël Kers licht toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 154

Tegen: 343

Onthouding: 62

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 168: Kernenergie

Indiener Jan Steven Eilander licht toe: "Een keihard nee tegen kernenergie zoals in dit verkiezingsprogramma kunnen wij ons niet permitteren". Piet reageert:

"Kernenergie heeft forse nadelen zoals veiligheid en afvalproblemen. Omdat het in de partij verschillend ligt laten we het oordeel aan het congres."

Stemming:

Voor: 375

Tegen: 167

Onthouding: 38

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 169: Klimaatakkoord in onderwijsprogramma's

Indiener Kirsten Alblas licht het toe. "Het argument van het Landelijk Bestuur is niet houdbaar; les hierover kan ook door vrijwillige gastdocenten gegeven worden dus dan belast het docenten niet." Reinier reageert: "Het is te eenvoudig om een probleem op te lossen door het bij leraren neer te leggen. Dus wij vinden dat je dit niet verplicht moet vastleggen in een curriculum."

Stemming:

Voor: 178

Tegen: 370

Onthouding: 27

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 170: Lelystad Airport

Indiener Elly van Wageningen licht het toe. "Lelystad is de duurzaamste airport van Europa. We hechten aan betrouwbaarheid van de ChristenUnie: Er is akkoord voor gegeven door kabinetten met steun van de ChristenUnie. Er is veel in geïnvesteerd en aan alle bezwaren is voldaan." Piet reageert: "Wij hebben het inderdaad gesteund, maar intussen is er een stikstofcrisis, er is corona waardoor het aantal vliegbewegingen afneemt. We willen een vervangend pakket ter compensatie voor Lelystad wat betreft ook werkgelegenheid. We ontraden het amendement."

Stemming:

Voor: 121

Tegen: 436

Onthouding: 28

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 171: Lelystad Airport 2

Indiener Joël Kers: "Vliegveld Lelystad niet opendoen vanwege de coronapandemie is een veel te vroege conclusie. En stikstof komt meer van de landbouw dan van de luchtvaart." Piet reageert: "Dat laatste klopt, maar alle sectoren moeten bijdragen aan stikstofreductie. En de verwachting is dat na corona vliegverkeer minder wordt."

Stemming:

Voor: 126

Tegen: 420

Onthouding: 30

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 172: Minimum afstand vliegreizen op Europese vasteland

Indiener Tim Kuijsten namens Perspectief. "In de deelsessies kwam als argument naar voren dat het lastig is in de uitvoering, maar dat geldt voor meer klimaatdoelen." Reinier: "We willen betere alternatieven maar een verbod gaat praktisch en juridisch te ver."

Stemming:

Voor: 242

Tegen: 317

Onthouding: 16

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 173: omvorming ProRail

Indiener Maarten Pijnacker Hordijk licht toe. "Ik pleit ervoor een probleemanalyse uit te voeren voordat er een standpunt wordt ingenomen, wat kan daar op tegen zijn?"

Piet reageert.

Stemming:

Voor: 176

Tegen: 319

Onthouding: 67

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 174: Originele salderingsregeling zonnepanelen herstellen

Indiener Kirsten Alblas licht toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 146

Tegen: 347

Onthouding: 58

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 176: Stop framing luchtvaart
Indiener Joël Kers licht toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 74

Tegen: 457

Onthouding: 22

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 177: Veilig en vlot de nacht door
Indiener Jan Steven Eilander licht toe. Piet reageert.

Stemming:

Voor: 189

Tegen: 362

Onthouding: 14

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 178: Verbod op fossiele reclame
Indiener Reinier van den Berg licht het toe. Reinier Koppelaar reageert. "We laten dit aan het oordeel van het congres."

Stemming:

Voor: 418

Tegen: 125

Onthouding: 27

Daarmee is het amendement aangenomen.

Amendement 179: Wijziging afstand extra vliegtax
Indiener Joël Kers licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 136

Tegen: 393

Onthouding: 38

Daarmee is het amendement verworpen.

9. Behandeling hoofdstuk 5

Reinier noemt enkele amendement die worden overgenomen die hem waren opgevallen. Harmke vraagt hoe er gesproken is over Israël. Er is in de VP-commissie gesproken over vrede in het Midden-Oosten en Israël, daar was ook debat over in de commissie. Reinier: "We hebben in vorige programma's al een evenwicht gezocht in de belangen van Israël en de Palestijnen en die lijn is doorgetrokken, maar daarmee is de discussie in de partij niet over natuurlijk."

Amendement 180: Ambassade Israël

Indiener Rik Huigenbos namens Perspectief: "Je moet Jeruzalem niet de ongedeelde hoofdstad van Israël noemen." Piet reageert.

Stemming:

Voor: 195

Tegen: 295

Onthouding: 30

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 181: Defensie-uitgaven naar NAVO norm van 2%
Indiener Herman Timmermans licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 171

Tegen: 324

Onthouding: 26

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 182: Een duidelijk Europees mandaat

Indiener Pieter Dirk Dekker namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 120

Tegen: 392

Onthouding: 15

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 183: Erkenning Israël

Indiener Rik Huigenbos namens Perspectief licht het toe. "De tekst is zacht voor Israël en hard voor de Palestijnen, wij proeven een onbalans daarin." Piet reageert:

"Er staat meer in de paragraaf dan alleen het geciteerde stukje in dit amendement.

Op andere plekken worden meer de verantwoordelijkheden die beide partijen hebben genoemd. Misschien moeten we na de verkiezingen hier eens meer over doorpraten want dat lukt nu niet in deze korte tijd."

Stemming:

Voor: 153

Tegen: 365

Onthouding: 31

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 185: EU met EMU

Indiener Hendrik Palm licht het toe. "Je kunt geen EU zonder de Euro hebben, zoals een fiets twee wielen nodig heeft." Reinier reageert: "Je hebt nu discrepanties tussen noord en zuid en dat kost belastingbetalers veel geld. We bepleiten zeker niet om uit de EMU te stappen, maar het moet geen automatisme zijn."

Stemming:

Voor: 116

Tegen: 387

Onthouding: 45

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 186: Focus op de NAVO-norm

Indiener Daniël van Holten namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert kort.

Stemming:

Voor: 198

Tegen: 321

Onthouding: 17

Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 190: Kernwapens

Indiener Wouter-Jan de Graaf van Perspectief licht het toe. Reinier reageert.

Stemming:

Voor: 88

Tegen: 412
Onthouding: 33
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 192: Openhouden van de optie tot Eurobonds
Riekert te Velde namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 86
Tegen: 428
Onthouding: 34
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 193: Positiever over de euro
Riekert te Velde namens Perspectief licht het toe. Reinier reageert.
Stemming:
Voor: 185
Tegen: 329
Onthouding: 31
Daarmee is het amendement verworpen.

Amendement 194: Rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten
Indiener Merith Reinders licht het toe. Piet reageert. "Er zou te weinig aandacht zijn voor verantwoordelijkheid van beide zijden voor vrede, dat vinden wij niet."
Stemming:
Voor: 175
Tegen: 332
Onthouding: 38
Daarmee is het amendement verworpen.

Piet: "Er komen veel vragen binnen over amendement 191." Harmke: "Die is gisteren ingetrokken."

Harmke: "We zijn blij met zoveel amendementen, dank voor uw meedenken!"

Harmke: "In totaal zijn er 139 amendementen en enkele moties met het preadvies 'overnemen' waar geen stemming over is aangevraagd dus daarover stemmen we nu in één keer."

Hier volgt de tekst van die moties:

Motie 1: Kerken en geloofsgemeenschappen
Ingediend door ChristenUnie Rotterdam

De motie spreekt uit dat: - waar in het verkiezingsprogramma kerken worden genoemd, éénmaal in het begin van het programma uitgelegd wordt dat hier alle religieuze en levensbeschouwelijke organisaties mee worden bedoeld en niet alleen de christelijke kerken.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Op veel plaatsen in het verkiezingsprogramma worden kerken al genoemd in een breder verband van (geloofs-)gemeenschappen, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Vanuit onze traditie en overtuiging benoemen we in dit programma expliciet de kerken. Het Landelijk Bestuur ziet echter geen bezwaar nog te

benadrukken dat niet alleen christelijke kerken, maar levensbeschouwelijke organisaties in het algemeen een maatschappelijke, zingevende en verbindende rol vervullen. Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

Motie 2: Ondersteun interne democratie

Ingediend door de leden Van der Does de Bye, Fountain, Westerveld, Kranenburg, Kramer, De Reus, Bloem, Rustenburg, Visser, Van Buren, Terlouw, Droog, Kolkman

De motie verzoekt het Landelijk Bestuur: om de interne partijdemocratie beter te ondersteunen door leden te faciliteren in het afstemmen over moties/amendementen voor congressen en verkiezingsprogramma's en het vinden van steun voor die moties/amendementen.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen Het landelijk bestuur is blij met de vele acties die zijn ondernomen om amendementen op het verkiezingsprogramma in te dienen. Wij willen graag het interne partijdebat faciliteren en stimuleren. Er is inderdaad een veelheid aan mogelijkheden om contact met elkaar te zoeken, dat blijkt ook wel uit het aantal indieners van sommige moties en amendementen. Men weet elkaar te vinden. Toch wil het landelijk bestuur graag onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om onderlinge afstemming te verbeteren. Hoe dat eventueel kan zal dan de komende periode moeten blijken. Met deze kanttekening adviseert het bestuur deze motie over te nemen.

Motie 3: De overheid als bondgenoot

Ingediend door de leden Grakist, Baas, Hoolsema, Westendorp, Baas, Kamminga, ChristenUnie Noordenveld

De motie, constaterende dat: - De conclusies van de onderzoekscommissie kinderopvangtoeslag ons nog vers in het geheugen liggen. Dat geldt ook de commotie rond een bijstandsgerechtigde, die een deel van de uitkering, inclusief boete aan de gemeente mogelijk moet terugbetalen. Beide zaken zijn illustratief voor de wijze waarop in Nederland wordt omgegaan met kwetsbare groepen in de samenleving. - de participatiewet voor velen met een arbeidshandicap desastreuus heeft uitgepakt en dat burgers met een schuldenproblematiek worden geconfronteerd met bureaucratische eisen waaraan ze in veel gevallen niet of nauwelijks kunnen voldoen.; C. overwegende dat: de huidige beleidsprincipes, zoals zelfredzaamheid, institutioneel wantrouwen en een bureaucratische lastendruk, waarmee deze kwetsbare groepen worden geconfronteerd plaats moeten maken voor waarden als compassie, humaniteit, respect en rechtvaardigheid; D. spreekt uit dat: - dat de ChristenUnie zich in de komende kabinetsperiode met kracht en volhardend in moet zetten voor waarden als; compassie, humaniteit, respect en rechtvaardigheid;

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen. Het Landelijk Bestuur onderschrijft van harte de gedachten van deze motie. Het bestuur is zich er tegelijkertijd ook van bewust dat misbruik en fraude moet worden aangepakt. Dan is het soms balanceren tussen strenge handhaving en compassie. We willen niet toe naar een maatschappij waar straffeloosheid gewoon is. Maar met de roep om de in het dictum genoemde waarden maatgevend te laten zijn, is het bestuur het volledig eens. Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

Motie 4: Samenwerking overheid en ondernemers

Ingediend door de leden van Veelen, van Dorp, Tax, Vermin, Tijhof, Plomp, Nieuwenhuis, Kolkman, van der Slik, van Veen, van der Woerd, Huibers

De motie spreekt uit dat: - overheid en ondernemingen – zowel groot als klein, zowel familiebedrijf als beursgenoteerde onderneming – elkaar als partner dienen te beschouwen en samen dienen te werken aan de maatschappelijke uitdagingen van deze tijd, - wederzijds respect en vertrouwen daarbij het uitgangspunt moeten zijn, - de overheid, bij de uitwerking van beleidsvoorstellen die het bedrijfsleven raken, ondernemers en hun vertegenwoordigers actief dient te betrekken.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Het Landelijk Bestuur is blij met de hoofdboodschap van deze motie. Bedrijven vormen de motor van de samenleving en de verhouding van de overheid met het bedrijfsleven (en met de rest van het maatschappelijk middenveld) moet er één van samenwerking en vertrouwen zijn. In de praktijk zien we dat veel bedrijven sneller lopen dan de overheid zelf als het bijv. om duurzaamheid of sociale inclusie gaat. We weten echter ook dat dit niet voor alle bedrijven geldt en dat daarom wet- en regelgeving en de handhaving daarvan zeer nodig is. We herkennen de indieners als deelnemers van ons ondernemersplatform en nodigen hen van harte uit om middels dit platform met onze vertegenwoordigers mee te denken om zo ons christelijk-sociale ideaal dichterbij te brengen. Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

Motie 5: Kringlooplandbouw

Ingediend door lokale afdeling Renswoude

De motie spreekt uit dat: - Kringlooplandbouw kan helpen om de landbouwsector toekomstbestendig te maken; - Dat de ChristenUnie daarbij ook aandacht schenkt aan agrariërs die niet of moeilijk zelfstandig de kringlopen kunnen sluiten en ook voor en samen met hen meewerkt aan een duurzame oplossing; - De ChristenUnie zich inspant om actief werk te maken van de vervanging van kunstmest door organische mest.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Het circulair maken van de landbouw is een proces dat veel aspecten heeft. Het gaat om concrete stappen die we moeten nemen om vanuit de bestaande landbouw over te gaan naar een circulaire landbouw. Aandacht voor hoe de niet grondgebouwen landbouw een bijdrage aan levert en kan leveren past daar goed bij. Het beter benutten van mest die kunstmest kan vervangen is daarbij een goede vorm. Actieve aandacht om die omvorming een stap verder te brengen is een goede suggestie. Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

Motie 6: Sterk Nederland in een krachtig Europa

Ingediend door de leden Grakist, Baas, Hoolsema, Westendorp, Baas, Kamminga, ChristenUnie Noordenveld

De motie spreekt uit dat: de CU zich sterk moet maken voor een krachtige en slagvaardige EU, die in staat is om de belangen van de lidstaten op zowel politiek, economisch als duurzaamheidsterrein veilig te stellen.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Het Landelijk Bestuur is positief over deze motie. Hij is in lijn met het verkiezingsprogramma. De geopolitieke ontwikkelingen vereisen een sterker Europees leiderschap en meer Europese samenwerking op de grote, grensoverschrijdende uitdagingen van onze tijd: klimaatverandering, migratiebeleid, een eerlijke (digitale) economie en geopolitiek beleid. Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

Motie 10: Alternatieven voor het toekomstige Corona beleid

Ingediend door de leden Ferf Jentink, Keilman, Kooyman, de Pender, Joesse, Kooyman van Guldener, Tromp, Simonse, Holwerda, Ware, Ritsema

De motie verzoekt het Landelijk Bestuur en de Tweede Kamer fractie om een vorm van overleg/debat te creëren/faciliteren waardoor binnen de ChristenUnie een open debat over de corona crisis kan plaatsvinden.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Het Landelijk Bestuur snapt heel goed dat dit een onderwerp is dat elk lid diep raakt en waar elk lid een mening over heeft. Daarom adviseert het Landelijk Bestuur deze motie over te nemen.

Stemming over alle moties en amendementen met het preadvies 'overnemen':

Voor: 520

Tegen: 7

Onthouding: 29

Daarmee zijn deze moties en amendementen aangenomen.

10. **Finale stemming verkiezingsprogramma**

Stemming:

Voor: 543

Tegen: 8

Onthouding: 9

Daarmee is het "verkiezingsprogramma 2021-2025 Kiezen voor wat écht telt" vastgesteld.

Piet: "Complimenten voor Harmke. Dank voor alle leden die de hele dag mee gedaan hebben." Piet bedankt de verkiezingsprogrammacommissie en noemt nogmaals hun namen. Reinier zegt dat het teamwerk was en vond het een bijzondere ervaring. Hij wenst alle kandidaten veel succes. Piet bedankt ook het partijbureau voor het hele proces voor dit congres, in het bijzonder Wienanda de Rijke, Rieneke Versteegt en Alma Broekmaat, grote waardering.

Piet: "Nu gaan we eensgezind op weg naar de dag van de verkiezingen, 17 maart. Er is een ChristenUnie-app, waarmee je op de hoogte kunt blijven van de campagne."

Piet sluit af met gebed.